

М.І. Харламов, канд. іст. наук, доц. (НУЦЗУ, Харків)

ДЕРЖАВНІ ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ У ГАЛУЗІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УСРР В РОКИ НЕПУ

Сучасні державотворчі процеси в нашій державі є досить складними та суперечливими. Значний вплив на формування сучасної європейської демократичної держави має освіта, в тому числі професійно-технічна. Сучасний стан української професійно-технічної освіти знаходиться у стані гострої кризи. Тому виникає необхідність розглянути історичний досвід діяльності закладів профтехосвіти, з метою використання його в сучасних освітніх програмах та формування загальної державної освітньої програми.

Із введенням у 1921 році нової економічної політики велика увага в державі почала приділятися розвитку різних форм професійно-технічної освіти. В УСРР (Українська Соціалістична Радянська Республіка) була створена особлива система освіти, яка відрізнялася від освітньої системи в Російській республіці. В УСРР розвиток шкільної освіти мав такий вигляд: від 4 до 8 років – дошкільні навчальні заклади, від 8 до 15 років – семирічна трудова школа. Далі йшла дворічна професійна школа. З сімнадцяти років молода людина могла вступати до технікуму або інституту.

Між керівниками народних комісаріатів освіти УСРР та РРФСР (Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка) часто виникала гостра полеміка з приводу необхідності існування професійно-технічних шкіл у системі освіти й, взагалі, з приводу ранньої професіоналізації освіти в Україні [3, с. 220].

За безпосередньої участі наркома освіти УСРР Г. Ф. Гринька 16 червня 1922 року було прийнято «Тимчасове положення про професійно-технічні школи», у якому були визначені базові принципи та засади, на яких повинна була будуватися система професійно-технічних шкіл в Україні.

Про важливість індустріальної та сільськогосподарчої професійної освіти говорить також ще й те, що дворічні професійно-технічні школи були обов'язковими для всієї молоді України від 15 до 17 років, а курси, на яких навчалися з медичного, педагогічного та соціально-економічного напрямів, були необов'язковими.

Професійні школи готували не лише досвідчених знавців, техніків тієї чи іншої галузі, тих, що могли і використовували власні знання на практиці, але й громадянина комуністичної держави, активного будівника нового суспільства [4, с. 70].

Керівники освіти української республіки не вважали, що професійно-технічна школа має оптимальні принципи та методи своєї роботи. Кожна галузь професійної освіти мала своє «призначення», в процесі навчальної роботи приймала до розгляду лише власний сектор наукових знань. Індустріально-технічні школи не вивчали проблем сільського господарства, а сільськогосподарські технічні школи не торкалися проблем промисловості. Також усі види шкіл глибоко не вивчали предмети гуманітарного циклу [5, с. 7].

Такий розвиток професійних шкіл були викликаний особливостями періоду відновлення народного господарства, коли державі були потрібні не гуманітарії, але робітники технічних спеціальностей. У подальшому радянське керівництво планувало перейти від вузької спеціалізованої школи до системи політехнічної освіти по всій країні [1, с. 172].

Таким чином, освітні державотворчі процеси в галузі професійної освіти в Україні в роки нової економічної політики були складними та неоднозначними, але тим не менше вони призвели до поліпшення якості освіти молодих українців взагалі, та загальної республіканської системи освіти професійно-технічного напрямку зокрема.

Список літератури

1. Батышев С. Я. Формирование квалифицированных рабочих кадров в СССР / С. Я. Батышев. – М. : Экономика, 1971. – 214 с.
2. Временное положение о профессионально-технических школах. – Х.: тип. Наркомпроса, 1922. – 41 с.
3. Зарытовский Б. А. Проблемы взаимоотношений общего, политехнического и профессионального образования в истории советской педагогики (1921–1925) / Б. А. Зарытовский // Ученые записки (Курский педагогический институт), кафедра педагогики и психологии. – 1968. – выпуск 50. – С. 204–235.
4. Івашина Г. З. До питання створення радянської системи професійної освіти на Україні (1921–1928) / Г. З. Івашина // Педагогіка. Республіканський науково-методичний збірник. – 1967. – випуск 5. – С. 68–78.
5. Материалы по реформе профессиональной школы. – Л. : издательство книжного сектора ГУБОНО, 1924. – 56 с.